

שול"ת

קונטרס

דפידשנו

על סדר הדף היומי

קובץ ביאורים והערות על סדר הדף היומי שנתלכנו
בלימוד בצוותא על ידי

הר"ד זלמן חיים הומינר הי"ו
והבה"ח יוסף יצחק גולדשטיין הי"ו

גיליון זה הוקדש

לע"נ סבי המשגיח בשיבתינו הק' רבות בשנים הרה"ג ר'

ברוך בענדיט ב"ר משה נחום ליכטנשטיין זצ"ל

נלב"ע ביום כ"ח אדר תשס"ד

יוצא לאור ע"י

ארגון שיעורי תורה שע"י קהילת קרעטשניף

גליון מז פרשת ויקהל פקודי - החודש חודש אדר שנת ה' תשפ"א

לפ"ק

פסחים קד.-קי:

קוראים המעוניינים להצטרף לרשימת תפוצה
במייל ניתן לפנות לכתובת המייל

sh0533132203@gmail.com

לתרומות ולהנצחות וכן בכל ענייני הגיליון ניתן
לפנות

להר"ר זלמן חיים הומינר בפל'

053-3132203

בברכה מערכת דפירשנו

נ.ב. הביאורים והערות נכתבו תוך כדי לימוד ואפשר ונפלו טעויות ולכן
נבקש מכל מי שיש לו הערות או הארות אם יוכל לשלוח בכתב לכתובת מייל

sh0533132203@gmail.com

דף קד ע"א

רעז. בגמ' והא מר לא תלתא אמר
ולא שבע אמר. צריך ביאור מה
 הקושיא כלל, הרי אמרו
 דמתלתא עד שבע אפשר לומר,
 דמשמע דלא בעינן תלתא או
 שבע דווקא אלא ה"ה גם
 ארבעה וחמשה, ולמה הקשו
 עכשיו דלא תלתא אמר ולא
 שבע אמר. ועיין בתוס' דביאר
 דלא לחנם אמרו תלתא או
 שבע, וכמו דאמרו בהתכלת דו'
 כנגד ז' רקיעים וי"ג כנגד ז'
 רקיעים וששה אוירים, ואפי'
 דאמרו מתלתא עד שבע, בעינן
 יותר תלתא או שבע דווקא, ולכן
 הקשו והא מר לא אמר וכו'.
 אבל עדיין צריך ביאור א"כ
 למה נתנו כלל אפשרות לומר
 ארבעה וחמשה וששה, וצ"ע.

רעה. בגמ' ואמאי קרו ליה בנן של
קדושים דלא איסתכל בצורתא
דזוזא. היינו דמשום דיש בזוזא
 צורה לא איסתכל בה אפי' דלא
 לע"ז היא נעשית, והוא מידת
 חסידות. אבל קשה למה קרו ליה
 בנן של קדושים ולא קרו ליה
 קדוש עליו עצמו, הרי הוא זה

שלא היה מסתכל בצורתא
 דזוזא, ולא כתיב על אביו כן.
 ובתוס' ביאר דקדושתו היה
 תולה באביו, דמכוח קדושת
 אביו זכה לקדושה זו. אבל עדיין
 צריך ביאור, דהיה לגמ' לומר
 קדוש בן קדושים ולמה אמרו רק
 בנן של קדושים. ועיין במרדכי
 שביאר דרגילות היא בגמ' לומר
 על צדיק שהוא בן צדיק, וזה
 אומרים לכבודו של הצדיק
 שהוא בן צדיק, וכמו שמצינו
 בסנהדרין (נב.) שאמרו על רשע
 בן צדיק רשע בן רשע, והיינו
 לבזותו, ולפי זה נראה לתרץ
 דכך כאן כבוד הוא לצדיק
 שאביו היה קדוש, וממילא
 ידעינן שהוא עצמו קדוש מזה
 שמייחסים אותו לאביו הצדיק,
 דאם רשע היה, היו אומרים בן
 רשע וכבסנהדרין.

רעט. בגמ' ר' יוסי ברבי יהודה אומר
חותם מקדש ישראל. צריך
 ביאור מה עניין חתימה זו
 להבדלה, הרי בעינן חתימה
 מעין הברכה, ומה שייד זה
 שקידש הקב"ה את ישראל
 להבדלה בין שבת לחול.

הגמ' דמעין חתימה הוא ואינה מסדר ההבדלות, ולכך אומרים אותה אפי' שאינה כתובה, ואח"כ הקשו דא"כ בצר חדא וליכא שבע, וא"כ קשה לתוס' דמקשה על כך כלל.

דף קד ע"ב

רפב. בגמ' אמר ליה רב יהודה לרב יצחק בריה זיל אמטי ליה וכו' אזל שדר ליה לאביי. קשה איך לא קיים רב יצחק מצות כיבוד אב במה דאמר לו אביו רב יהודה ושלח במקומו את אביי, ועיין בחידושי הגר"ר בענגנים דגם הקשה כן, וכתב עוד שם דגם א"א לתרין ולומר דרצה לקיים ע"י שליח, דהא כיבוד אב מצוה שבגופו הוא, וא"א לקיימה ע"י שליחות. וכתב שם דמכורה קושיא זו יש להוכיח בדעת הרשב"א ביבמות, שאין אדם חייב מן התורה בכיבוד אב אלא במה שיש לאביו הנאה ממנה, וכמו שאמרו במשנה (קידושין לא:): איזהו כיבוד מאכיל ומשקה וכו', אבל אם אמר לו אביו לעשות דבר שאין לו בו הנאה גופנית אין הוא חייב לשמוע

וברשב"ם ביאר דמכל עולמו לא קידש הקב"ה אלא את ישראל, והבדלה הוא במוצאי שבת דהוא זמן תחילת יצירת העולם. אבל עדיין אינו ברור כ"כ הקשר של ברכת ההבדלה לחתימה זו. ועיין ברמ"ע מפאנו שביאר דלכך חותמים מקדש ישראל, כדי לומר לך דלא כקדושת השבת קדושת ישראל, שקדושת השבת פוקעת בהבדלה זו שעושים, אבל ישראל קדושתם אינה פוקעת לעולם.

רפ. ברשב"ם ד"ה ר' מנחם בר סימאי, ואמרינן וכו' אמאי קרי ליה בנן של קדושים. צריך ביאור למאי הביא רשב"ם את דברי הגמ' בע"ז, הרי גם כאן כתיב בהדיא דברים אלו, ומה הוסיף רשב"ם משם יותר ממה שכתוב כאן, וצ"ע.

רפא. בתוד"ה בין יום השביעי, ה"נ הוה מצי למיפרך וכו'. קשה מניין לו לתוס' דבאמת לא הקשו כן בגמ', הרי יש לבאר הגמ' כך, אי הכי בין יום השביעי לששת ימי המעשה נמי, היינו דגם היא לא כתיבה ולמה אמרינן אותה, וזה תירצה

בקולו, ולכן שלח רב יצחק את אביו, אבל הוא עצמו לא הלך.

דף קה ע"א

רפג. בגמ' ושתיה נמי לא אמרן אלא בחמרא ושיכרא אבל מיא לית לן בה. צריך ביאור למה נקט כאן 'נמי' לא אמרן, הרי עד עכשיו בא לומר מה בעינן לאסור ועכשיו בא לומר להיפך, דבשתיה אין לאסור רק חמרא ושיכרא ולא מיא, ואין זה המשך על לעיל, והיה לו לומר ושתיה לא אמרן ותו לא. ועיין ברשב"ם דמשמע דגרם ולא אמרן וכו', ובאמת לא גרם ושתיה נמי, ולגירסתו ניהא.

רפד. בתוד"ה קשיא לעולא בסו"ד וכן משמע דרב יהודה לא היה שואל וכו'. צריך ביאור במה יש ראייה מכאן לפי' התוס' יותר מרש"י, הרי זה ברור דהשאלה של הגמ' היתה למה עולא אינו חותם בברוך, וצ"ע.

רפה. בתוד"ה והנ"מ דאכלו בא"ד וגם ר"ת כעם על רבינו משולם שהנהיג לאכול בין מנחה למעריב. והטעם שכעם עליו זהו משום המדרש דגזול את קרוביו

המתים. ועיין ברא"ש ובריטב"א דהוסיפו עוד טעם לאסור אכילה ממנחה, דתיקנו צידוק הדין במנחה של שבת, דבאותה שעה מת משה רבינו. והטעם דרבינו משולם כן הנהיג לאכול, דהוא הביא מדרש דבמנחה של ער"ש אסור לאכול משום דגזול את קרוביו המתים, והוא גם הביא ראייה דמשה רבינו מת בער"ש, דאמרו חז"ל דביום מותו כתב משה י"ג ספרי תורה, וזה לא יתכן אם הוא מת בשבת, ולכך מוכרח דבער"ש מת, והיינו דמת בכניסת השבת ולכך אז אסור באכילה, אבל במנחה של שבת יש כן לאכול.

דף קה ע"ב

רפו. בגמ' מניחו עד לאחר המזון ומשלשין כולן לאחריו ולא אמרינן חביבה מצוה בשעתה. צריך ביאור בזה דכי משום דאוכל קודם הבדלה אין זה נקרא בשעתה, הרי זמנה היא במוצאי שבת, ואין חיוב לעשותה מיד כשיוצא שבת, דהא לעיל כבר אמרו דאינה קובעת מוצ"ש להבדלה, משמע

דגם אחר כמה שעות זמנה היא, ואיך הביא מכאן ראייה דאין אומרים חביבה מצוה בשעתה, וצ"ע.

רפז. בתוד"ה ש"מ תמני בא"ד ולפירוש ר' ניסים דמיירי כשהתחיל לאכול מבער"י ניהא וכו'. ובאמת גם מדברי הגמ' עצמם כאן קשה לר' ניסים, דהא אמרו דש"מ טעם מבדיל, ואם באכלו בהיתר עסקינן, וכי יש חולק שיאמר דאינו מבדיל, הרי בהיתר אכל ולמה לא יבדיל. וא"א לומר דלר' ניסים באמת חולקים אפי' באכל בהיתר, דלמ"ד אינו מבדיל הוא הדין גם באכל בהיתר, ולכך בעינן לומר דש"מ דכן מבדיל. דהא שם בגמ' הביאו מעשה ברב ירמיה דאיכלע לבי רב אסי ומיירי שם בטעה ואכל קודם הבדלה, ובה היו דנים אם צריך להבדיל, משמע דבהיתר כן מבדיל לכו"ע. ואולי יש לדחוק ולומר לפי ר' ניסים דלמ"ד מבדיל ה"ה באכל באיסור, ולמ"ד אינו מבדיל ה"ה אפי' באכל בהיתר, וצ"ע בזה.

רפח. בתוד"ה ש"מ ברכה בא"ד מיהו יש לדחות וכו' דאי בשום פעם אינה צריכה מה עניין כוס בברהמ"ז. היינו דתוס' בא לבאר למה מצד אחד אין ראייה דליחיד בעינן כוס, ומצד שני ראייה דלג' כן בעינן כוס, דליחיד אין הכרח מכאן דבעינן כוס, דמשום דבסתם בג' בעינן כוס, לכן בפסח תיקנו כוס שלישי על ברהמ"ז, אבל לומר דגם לג' אין ראייה דבעינן כוס, וזה שקבעו כוס שלישי על ברהמ"ז בשביל שהיו צריכים לקבוע אותו על משהו עשו כן, זה א"א לומר, דא"כ היו יכולים לתקן שיר לכוס שלישי. אבל צריך ביאור, דלמה באמת א"א לומר כן, הרי אפשר משום דממילא אומרים ברהמ"ז לכן תיקנוהו עליו, ואפי' אם בסתם אין צריכים כוס לברהמ"ז, דזה עדיף מלתקן שיר חדש במיוחד לכוס שלישי, וצ"ע.

רפט. שם בסו"ד ונראה דכן הלכה דברהמ"ז טעונה כוס. נראה דכוונתו בסתמא ולא מיירי ביחיד או בג', דעל זה לא הכריע ההלכה, אלא דעל ג' אם טעונה כוס בא להורות, דזה ודאי בעינן

פוגמו, ולכך ראייה לומר דטעמו
פוגמו גם באיכא שיעור ליכא
למשמע מינה.

רצא. בגמ' ביום מאי מברך אמר רב

יהודה וכו'. קשה דהרי עכשיו
אמרו דעיקר קידוש בלילה הוא,
וא"כ היה לו קודם לפרש מאי
מברך בלילה ואח"כ להקשות
ביום מאי מברך. ונראה
דאדרבא, כיון דידע עכשיו
דעיקר קידוש בלילה כבר ידע
מאי מברך, דאומר קידוש היום
כמו בתפילה, ורק ביום לא ידע,
דהא קידוש היום כבר אמר
בלילה.

רצב. בגמ' סבר מאי ניהו קדושא

רבא אמר מבדי וכו'. היינו
דהוא היה מסופק מאי כוונתם
במה דאמרו קדושא רבא, אם
היינו הקידוש הגדול כמו בלילה
דבעינן להמשיך אשר קדשנו
במצוותיו וכו', או דעל בפה"ג
עצמו קרי ליה קדושא רבא,
וכמו דפירש רשב"ם דרבא היינו
הקידוש שאומרים תמיד.

רצג. בגמ' מי שלא הבדיל במוצ"ש

מבדיל והולך כל השבת כולו
ועד כמה וכו'. קשה דקודם
אומר דכל השבת כולו הוא

כוס, ולאפוקי בא ממה שהיה
קשה לר"ג מכיצד מברכין על
כל ברהמ"ז אם טעונה כוס כלל.

דף קו ע"א

רצ. בגמ' ר' יעקב בר אידי קפיד

אחצבא פגימא וכו'. לכאורה
משמע דר' יעקב וכן האמוראים
שלקמן חולקים על רב אשי,
וסבירא להו דטעמו פגמו הוא
פגום מחמת הטעימה, ולא
משום חסרון שיעור מיירי, דהוא
אפי' על חצבא פגום קפיד. אבל
עיין ברשב"ם ד"ה קפיד דכתב,
דקפיד היינו לכתחילה, אבל
באין לו כוס אחר כן מקדש על
כוס פגום, וא"כ אין מוכרח
שאמוראים אלו חולקים על רב
אשי, דגם רב אשי מיירי באין לו
כוס אחר. ואחר כל זה ראיתי
בתוס' דבאמת כל האמוראים
אלו סברו דטעמו פגמו אפי'
באיכא שיעור, וכמו שאמרנו
בתחילה, ומ"מ רב אשי אינו
חולק עליהם, דגם הוא סובר
דטעמו פוגמו גם בליכא שיעור,
רק דמכאן ליכא למשמע מינה
מיד, דהא כאן מיירי בליכא
שיעור בטעמו, ואפשר דלכן הוא

ביאר רב אשי דמיירי ביש לו שיעור מצומצם ולכך אם טעם א"א לו להבדיל עוד על הכוס, דהא כבר אין לו שיעור, ולכך התירו לו לאכול בלא הבדלה, אבל אם היה לו באמת עדיין שיעור להבדיל, גם אם הוא פגום היה לו להבדיל, וכמו שאמר רשב"ם דבדיעבד שרי להבדיל על כוס פגום, וצ"ע.

דף קו ע"ב

רצה. בגמ' אמר רב הונא אמר רב טעם אינו מקדש. היינו שלא יוכל לעשות קידוש וגם לא לצאת מאחרים עד למחר. ויש להסתפק מה יהא הדין לגבי המשך אכילה אם מתירין לו לאכול בלא קידוש או שאסור לו לאכול עד למחר אחר קידוש. ולכאורה נראה לומר דאסור לו לאכול עד למחר, דאל"כ למאי אסרו עליו לקדש, וכי מצות קידוש הוא דבאים להפסידו, והא אין זה מעניינו כלל, והראיה שאכל בלא לקדש, ומה ישנה גזירה זו שנשית עליו. וצ"ע בזה, ועיין בברכת אברהם שמיירי בזה.

מבדיל ועכשיו בא לשאול עד כמה, דהיינו דלא כל השבת הוא מבדיל, ומניין לו שלא מבדילים אפי' עד יום ו' והוא בכלל. ונראה דהביאור הוא דמה ששאל עד כמה היינו עד כמה הוא נקרא עדיין השבת שלו, דמתי מתחיל השבוע הבא, וזה אמר שעד רביעי הוא נקרא שבת אחת ומרביעי ואילך כבר שבוע חדש הוא, וממילא הוא אינו סותר מה שאמרו בתחילה. רק שצריך ביאור למה באמת מרביעי ואילך מתחיל שבוע חדש, הרי בבבריאת העולם משמע דעד שבת הוי שבוע אחד, דהרי לא התחיל הבריאה ביום רביעי, וצ"ע.

רצד. בתוד"ה קפיד אכסא בא"ד ותימא א"כ איך התירו לאכול קודם הבדלה משום קפידא דפגימה. היינו דמה שאמרו בברייתא לעיל שאוכל קודם הבדלה משום שאין לו ב' כוסות, למה באמת התירו, הרי גם אם הוא פגום יש לו כן להבדיל לפני האכילה, דהא בדיעבד כן שייד להבדיל על כוס פגום. אבל קשה מאי קושייתו כלל, הרי כאן

רצו. בתוד"ה מקדש אריפתא בא"ד
דס"ל לרב יש קידוש שלא
במקום סעודה וחיישינן שמא
יפליג וילך לחוץ וכו'. היינו
 דרב דאמר לא יקדש הוא משם
 דחיישינן שיצא לחוץ ויהא
 הפסק גדול בין נטילה לאכילה,
 אבל קשה דעל זה אמר ר' יצחק
 דזימנין סגיאין וכו', והיה מקדש
 אריפתא דהיינו נוטל קודם
 קידוש ומקדש על יין כדי לאכול
 מיד ריפתא, ולא חשש שיצא
 לחוץ, ואפי' דהוא סובר דיש
 קידוש שלא במקום סעודה.
 ואפשר דהטעם דלא חשש הוא
 כמו שאמר תוס' לעיל בד"ה
 זימנין, דבשבת אין לחוש שיצא
 לחוץ דהשולחן ערוך ויאכל מיד.

רצו. בתוד"ה טעם אינו מקדש בא"ד
וא"ת למאי דפי' לעיל אף ידי
יין יצאו כששתה בביהכ"נ
א"כ איך יקדש שוב בביתו.
 צריך ביאור מאי קושייתו כלל,
 הרי אם לשיטתו יש קידוש שלא
 במקום סעודה, למה לא יקדש
 הרי בהיתר טעם, דהרי יצא ידי
 קידוש, ופשוט הוא דבכהאי
 גוונא לא גזרו עליו שלא יקדש,
 דהא לא עבר על דברי חכמים,

ולמה לא יקדש שוב בביתו.
 ואולי תוס' סבר דהטעם דטעם
 אינו מקדש הוא לא משום גזירה
 אלא דכבר אינו צריך עוד
 לקידוש, דתקנת הקידוש קודם
 לאכילה הוא ועכשיו שאכל על
 זה לא תיקנו קידוש, ולכך הקשה
 דאם כבר טעם איך יקדש
 בביתו, וזה תירץ תוס' דאין זה
 נקרא כלל טעימה, והיינו
 דהתקנה של קידוש קודם אכילה
 הוא על אכילת סעודת השבת,
 ולא על טעימת היין של קידוש
 ששתה, ולכן עדיין יכול לקדש
 בביתו.

דף קז ע"א

רצח. בגמ' לשנה תו איקלע לאתריין
לא הוה לן חמרא אייתינא
שיכרא אמר וכו'. צריך ביאור,
 דהרי כבר ראו שנה קודמת
 שלא הסכים אמימר להבדיל על
 שיכר ולמה הביאו לו שוב שיכר
 להבדלה. ואפשר לתרץ
 בפשיטות דבפעם השניה היה
 מתארח בבית אחר שלא ידעו
 מהמעשה של השנה שקדמה
 לה. ועיין רש"ש דתירץ דבפעם
 השניה באמת לא הביאו

לאמימר את השיכר אלא הביאו בסתם, ומדייק כן בלשון הגמ' דכתיב כאן אייתינא שיכרא ולא אייתינא 'ליה' כמו לעיל, ואעפ"כ כיון שראה שזה מביאים להבדלה אמר אי הכי חמר מדינה הוא, ולכן אבדיל וטעים מידי.

רצט. ברש"י ד"ה מייסרין ומפיים, מצערין אבל בשעת שתיה מפייסין הן וכו'. היינו דר' לא חזר בו אפי' דציערו אותו בלילה, דבאמת ראוי הוא לקידוש והבדלה. אבל א"כ קשה למאי היה צריך כלל לומר פעם נוספת דראויים הם, הרי כבר אמר כן בתחילה, ובשלמא לרשב"ם שביאר דבלשון תמיה אמר כן והיינו דחזר בו, ניהא למה אמר בלילה, אבל לרש"י שפירש שלא חזר בו, מה הוסיף בלילה מה שלא אמר בתחילה. ואולי זה רצה לחדש דלא תימא דרק בתחילה שלא ידע שהם מצערין לכן אמר דראוי הוא, אבל עכשיו שיוודע שמצערין יחזור בו, קמ"ל דלא חזר בו, ולכך אמר בלילה עוד פעם דראוי הוא.

ש. בתוד"ה אם טעם בא"ד כל שאילו מסלקו לצד אחד יראה כמלא לוגמיו והוי פחות מרביעית וכו' אבל מלא לוגמיו אמרינן התם דהוי יותר מרביעית. צריך ביאור בלשון התוס' מה היא מלא לוגמיו, פחות מרביעית או יותר מרביעית. ונראה דמלא לוגמיו ממש הוא יותר מרביעית, רק דהשיעור דבעינן למלא לוגמיו די בנראה כן, והוא פחות מרביעית.

דף קז ע"ב

שא. בגמ' סוף סוף מאי רבותא דאגריפס הא מטיא ליה זמן איסורא. צריך ביאור מה הקושיא של הגמ' עכשיו דהא מטיא ליה זמן איסורא, דמי לא שייך שיאכל מהר ויגמור סעודתו קודם תשע וחצי, הרי אין הכרח שיאכל בזמן האסור, וא"כ עדיין הוה רבותא בכך דאינו אוכל אפי' בתחילת תשע, דהחמיר שלא לאכול מחשש שימשך בסעודתו, וצ"ע.

שב. בגמ' מהו דתימא תשע שעות לאגריפס כארבע שעות לדידן

דמי קמ"ל. לכאורה קשה דזה גם אפשר לומר אם סמוך היינו למנחה גדולה, דגם בה הו"א דתשע שעות דאגריפס כארבע שעות דידן ועדיין יאכל המצה לתיאבון, וא"כ מה הראיה דסמוך היינו למנחה קטנה. והביאור הוא דאם במנחה גדולה איירי, הרי החשש הוא לא משום מצה לתיאבון אלא מחשש שלא יקריב פסח, ובזה אין נפק"מ אם הוא רגיל לאכול בתשע או בארבע, דהא לא בתיאבון איירי, ורק משום דאמרו דסמוך היינו למנחה קטנה דבתיאבון דמצה איירי לכך יש רבותא באגריפס יותר וכנ"ל.

שג. בתוד"ה דילמא אתי בא"ד דאפי' הוי מעמא משום פסח אסור בזמן הזה כדמוכח בסמוך גבי רב ששת. היינו דלהו"א שם בגמ' הטעם דישיב בתעניתו היה דילמא מימשך ואתי לאמנועי מלמעבד פסחא, ואפי' דלמסקנא אמרו דמשום תיאבון דמצה הוא דהתענה, מ"מ מכך דהיה הו"א לומר דמשום פסח

הוא משמע דגם בזמן הזה הוא נוהג.

דף קח ע"א

שד. בגמ' תרי כסי קמאי לא בעו הסיבה דאכתי עבדים היינו קאמר. צריך ביאור דהא כל ליל הסדר שעושים בדרך חירות עושים אותנו, דהרי לכך עושים כל הסדר להראות שיצאנו לחירות, וא"כ גם אם אומר עבדים היינו עדיין אין זה אומר שעכשיו אין אנו בחירות, ולמה לא יסב. ונראה דכמו דבמרור מכיון דזכר לעבדות הוא בא אין עושים בו הסיבה אפי' דעכשיו אנו בחירות, כך גם כשאומר עבדים היינו סברה דעה זו דאין ראוי להסב בה אפי' דעכשיו אנו בחירות. אבל א"כ קשה למה השתא דאיתמר הכי והכי כן עושים הסיבה בכולם, דבשלמא לדעה שבתרי בתראי לא יסב ניהא דשייך אם רוצים כן להסב, דהא לשיטתם אין צריך אבל אם רוצים אפשר, אבל לדעה שבתרי קמאי לא יסב דאין זה ראוי איך השתא כן מיסב בהם הרי אין זה ראוי, וכמו במרור

שלכו"ע אינו מיסב בה כך לדעה
זו יש לנהוג גם כאן, וצ"ע.

שה. בגמ' בן אצל אביו בעי הסיבה.
וביאר רשב"ם דלא הוי כפוף כל
כך. וקשה דלמה לא יהא כפוף
לאביו הרי חייב לשמוע בקולו
וחייב בכבודו ולמה אין זה נקרא
כפוף, ועיין בב"ח שהקשה לו
בכך. ועיין בשאלתות ובמאירי
שביארו דהטעם הוא שאין האב
מקפיד על בנו שיסב ולדעה זו
ניחא.

שו. בגמ' כי אתינן לבי רב יוסף
אמר לן לא צריכתו מורא רבך
כמורא שמים. צריך ביאור דאם
כמורא שמים הוא למה אמר לא
צריכתו, הרי בסתם כן עושים
הסיבה אפי' דהקב"ה נמצא בכל
מקום, וא"כ ה"ה גם בפני הרב
צריכים להסב דהא כמורא
שמים הוא. ואולי יש לומר דכיון
דכלפי הקב"ה כולנו בנים ובן
אצל אביו צריך להסב, לכן
נשתנה דינו לגבי הסיבה, אבל
לגבי מורא דינו שוה. אבל זה
אפשר לתרץ רק לפי מה
שביארו השאלתות והמאירי
שהבאנו לעיל, דמה דבן אצל
אביו מיסב הוא משום שאין

האב מקפיד, דכך גם הקב"ה
אינו מקפיד, אבל לפי מה
שביאר הרשב"ם דמשום שאינו
כפוף כ"כ לאביו אינו מיסב, זה
א"א לומר כלפי שמיא, וא"כ
הדרא קושיא לדוכתא, וצ"ע.

שז. ברש"י ד"ה ארבע כוסות,
שלושה כנגד ג' כוסות שנאמרו
וכו'. עיין ברש"י לעיל (צט):
בד"ה ארבע כוסות) דשם ביאר
דכנגד ד' לשוני גאולה הם,
ולכאורה הוא סותר מה שכתב
כאן. ובאמת בבראשית רבה פ'
פח נחלקו בזה ב' מ"ד, ושם
הביא רש"י כחד מ"ד וכאן הביא
כחמ"ד השני, וצריך ביאור למה
במקום אחד הביא כמ"ד זה
ובמקום השני כהחולק עליו.

שת. בתוד"ה מאי דהוה בא"ד ועוד
ביין היסב כבר בשני כוסות
הראשונים. קשה דאם יש לומר
דמשום דבראשונים כבר היסב
אין צריך אח"כ עוד להסב, א"כ
כך בעינן לאכול המצה של
האפיקומן בלא הסיבה, דהרי
כבר אכל הכזיתים הראשונים
בהסיבה. ונראה לתרץ דכיון
דהמצה של האפיקומן במקום
קרוב פסח הוא בא, ובקרוב

עדיין לא היסב, לכך בה כן בעינן הסיבה וכדבר חדש הוא.
שט. בתוד"ה בפני רבו, נראה דאביו והוא רבו נמי אין צריך.
 עיין לעיל מה שהקשינו דאם מורא רבך כמורא שמים הוא למה בסתם עושים הסיבה, הרי הקב"ה בכל מקום הוא נמצא, ומכך דעושים בסתם הסיבה היה צריכים גם בפני הרב להסב, ושם תירצנו דכלפי הקב"ה הרי אנו גם בן אצל אביו והוא אינו מקפיד. ולפי מה שאמר עכשיו תוס' דאביו והוא רבו אין צריך הסיבה, א"כ הדרא קושיא לדוכתא דהא כלפי שמיא חוץ מכך שאנו בנים למקום יש מורא שמים, ומשום כן היה לנו שלא להסב כמו באביו והוא רבו, דאפי' דאב אינו מקפיד אם רבו הוא אין להסב, ומשום מורד שמים אין להסב, וצ"ע.

דף קה ע"ב

שי. ברשב"ם ד"ה ואחד ישן, שאין בו טעם יין כ"כ שנעשה חלש אי נמי חדש אין בו טעם יין.
 היינו דבפי' א' מיירי בישן מאוד שכבר נעשה חלש ולכן אין בו

טעם יין, ומשא"כ בחדש היינו שרק קצת התיישן ולכן טעם יינו טוב, אבל בפי' ב' מיירי בישן אבל לא מאוד דאז יש בו טעם יין טוב, ומשא"כ בחדש מיירי בחדש ממש שעדיין לא קיבל טעם היין.
שיא. ברשב"ם ד"ה קתני מיהת בא"ד ורבינו שלמה פירש שכך מקשה הגמ' דקס"ד דשמואל קאמר רביעית בין כולם. היינו דלגירסת רש"י דגרס מאי כדי מזיג' כוס יפה לכל אחד ואחד, היה הו"א דכוס יפה היינו לכולם יחד, ולכן הקשה רשב"ם דמניין ההו"א לומר כן, אבל רשב"ם דגרס אמרי אידי ואידי חד שיעורא הוא ניהא, דלגירסא זו הביאור הוא דהו"א דכוס יפה הוא יותר מרביעית, וא"כ קשה דבברייתא כתיב דדי ברביעית לכל אחד, וזה תירצה הגמ' דחד שיעורא הוא.
שיב. בתוד"ה שאף הן היו בסו"ד

אע"ג דארבעה כוסות דרבנן כעין דאורייתא תקון. לכאורה עדיין קשה דהא בעינן שיהא דרבנן כעין דאורייתא ולמה תקנוהו גם לנשים. והביאור הוא

המצות זה מזה כדי שיתמיהו
על מעשה זה, או כדי לשעשע
הילדים שלא יישנו וכך ישאלו.
ובאמת לשיטתם מכאן מקור
המנהג לחטוף האפיקומן.

שמו. בגמ' וערב יוה"כ כדי

שיאכילו את בניהם. קשה
למה אמר כדי שיאכילו את
בניהם דווקא, וכי הם עצמם
אינם חייבים לאכול, הרי ביוה"כ
חוב יש על כולם לאכול. ועיין
ברבינו יהונתן ונימוקי יוסף
שביארו, דודאי יאכלו גם הם
עצמם, רק שהיה חשש שיאחרו
לביתם ערב יוה"כ ממש, ואז
יאכלו בחיפזון ולא יספיקו
להאכיל את בניהם כראוי לפני
הצום. ולכן אין להם לישאר
בביהכ"ס אלא להאכיל בניהם
מוקדם.

שמו. בתוד"ה שנאמר ושמחת בא"ד

וי"ל דיליף ממעשר דכתיב
ביתו בהדיא. היינו דבא לומר
דבעינן לשמח אשתו ברגל,
וביתו זה אשתו, ודבר זה לא
כתיב בהדיא בפ' ראה.

שיז. בתוד"ה במה משמחו, היינו

בזמן הזה אבל בזמן ביהמ"ק
אין שמחה אלא בבשר. היינו

דכעין דאורייתא תקון הוא
בסתמא, אבל כשיש טעם לתקן
דלא כדאורייתא כן מתקנים,
ולכן כאן משום דאף הן היו
באותו הנס לכך תקנוהו גם
לנשים.

שיג. בתוד"ה היו באותו הנס בא"ד

וקשה דאף משמע שאינם עיקר
וכו'. היינו דלפירוש רשב"ם
דהכוונה להגאולה שבאה על
ידם קשה, דא"כ 'הכל' הוא מהם
ולא 'גם' מהם, ולמה כתיב אף.
אבל לתוס' באמת יש לפרש
כמו בירושלמי, דהכוונה לגזירות
השיעבוד שגם עליהם היו, ובזה
ניחא דאף הן היו בהן ולא רק
הם.

דף קט ע"א

שיד. בגמ' תניא ר"א אומר חוטפין

מצות כלילי פסחים בשביל
תינוקות שלא ישנו. עיין ברש"י
ורשב"ם שביארו בכמה אופנים,
או שבעינן לאכול מהר כדי
שישאלו, או שמגביהין את
הקערה, ובזה צריך ביאור למה
הוא נקרא חטיפה, והא רק
מגביהין הן. ועיין במאירי
וברמב"ם שביארו דחוטפין

דתוס' בא לאפוקי שלא תאמר דברייתא זו חולקת על הברייתא שהביאו לקמן, דשם חילקו בין זמן הזה לזמן שביהמ"ק קיים, אלא דבאמת גם ברייתא זו מיירי רק בזמן הזה, אבל בזמן ביהמ"ק היא גם סוברת דבבשר משמחם.

דף קט ע"ב

שיח. בגמ' אמר קרא ליל המשומר ובא מן המזיקים. צריך ביאור מהו הלשון 'ובא', היה לו לומר ליל המשומר מן המזיקים. ועיין ברש"י בר"ה (יא: ד"ה המשומר ובא) ד'ובא' היינו לגאולה, ונראה ביאורו באופן של סרס המקרא ודורשהו, דהיינו דמשומר מן המזיקין ובא לגאולה.

שיט. בגמ' רבא אמר כוס של ברכה מצטרף לטובה ואינו מצטרף לרעה. ביאר רש"י אבל בעלמא מצטרף, כגון אם שתה שני כוסות והוא שלישי, ולרעה אינו מצטרף כגון אם שתה שלש והוא רביעי. וקשה דאם בעלמא הוא מצטרף להיות שלישי, איך שייך לומר דכאן ביש רביעי

אחריו אינו מצטרף, וכי נביא הוא לידע אם יהיה רביעי אחריו או לא, אם כבר נצטרף להיות שלישי איך הוא מבטל צירופו כשמגיע הרביעי אחריו. והביאור הוא דמתחילה מה דהוא מצטרף רק לטובה הוא מצטרף, וממילא אם יבוא עוד רביעי אחריו הוא לא יצטרף עמו, דהא צירוף זה לרעה הוא.

שב. בגמ' תקינו רבנן דרך חירות כל חד וחד מצוה באנפי נפשה הוא. לכאורה קשה דהא למאי נפק"מ איך תקנוהו רבנן, הרי המציאות היא שיש כאן ד' כוסות והם זוגות, וממילא סכנה יש בהם, ולא משום אם יש מצוה או לא הוא הקובעת, והראיה, דבסתם כוסות שאדם שותה גם אם כשתה הראשון לא חשב לשתות עוד, מ"מ אם שותה בזוגות אסור, ולמה כאן משום דנוסף בהם גם מצוה לא יצטרפו. ויש לומר דבאמת גדול כוח תקנת חכמים לחלק ביניהם לגמרי, ולכך אין מצטרפים, והראיה דברי"ף ובטור פסקו מכוח זה דבעינן לברך בפה"ג על כל כוס וכוס, דבאמת חילוק

ממש יש ביניהם, ולכך גם לזוגות אין לחשוש.

דף קי ע"א

שכא. בגמ' אמר רב יהודה אימתי בזמן שלא ראה פני השוק וכו'. עיין בהגדה זכר יהוסף שכתב דמשום דדברי רב יהודה אלו לכן נהגו לפתוח הדלת לאליהו קודם כוס רביעי, וכך הוא לא יצטרף לזוגות. אבל קשה דלמה לנו לעשות כן כלל, הרי לקמן אמרינן בגמ' דרק ביוצא לדרך יש לחשוש משום זוגות, אבל כאן דבלייל הסדר מיירי שאינו יוצא לדרך למאי בעינן לפתוח הדלת, הרי אין אנו יוצאים לדרך. ואולי יש לומר דאנו מאמינים דבליילה זה בפרט בכל רגע יבוא אליהו ויבשר הגאולה, וממילא יהא לנו לצאת לדרך לירושלים, ולכך בעינן לפתוח הדלת לינצל מזוגות. ויש גם לתרץ בפשיטות דיש חשש שיישן וכדרב זירא לקמן, ולכך היה לנו לחשוש מזוגות אי לאו פתיחת הדלת.

שכב. בגמ' כי הוי שתי חד כסא מנקיט ליה אימיה תרי כסי

בתרי ידיה. היינו דלכך הביאה לו עוד ב' כוסות, מחשש שמא ירצה לשתות רק עוד אחד ויהיה זוגות, ולכך הביאה מיד עוד שתיים. אבל צריך ביאור מה הקושיא מכל אלו שחששו לזוגות בביתם, הרי אפשר דחששו שיישנו אח"כ ולכך הוי כיוצא לדרך דיש לחשוש בה לזוגות, וצ"ע.

שכג. בגמ' אמר עולא עשרה כוסות אין בהם משום זוגות. והטעם לזה עיין במהרש"א שביאר, דהעשירי הוא מכוח אחד, דהיינו עשרה הוא פעם אחת עשרה ועשרים הוא פעמיים עשרה וכו' יש זוגות, או משום דהעשירי הוא קודש בכל מקום. אבל עיין ברשב"ם שכתב דלא רק עשרה אין בו משום זוגות, אלא כ"ש טפי ממנו דאין לחשוש בו. וא"כ א"א לבאר הטעם שאין לחשוש לזוגות לרשב"ם כהטעמים שהביא המהרש"א, דהרי טעמים אלו לא שייכו ביותר מעשרה, וא"כ קשה לרשב"ם מה הטעם דמעשרה ואילך אין לחשוש משום זוגות, וצ"ע.

שכד. בגמ' רב חסדא ורבה בר רב הונא דאמרי תרוייהו שלום לטובה מצטרף לרעה לא מצטרף. צריך ביאור למה נקטו על המספר שבע דווקא התיבה שלום שהיא תיבה שביעית לברכת כהנים, היה אפשר לומר דשבע הוא שבת שהוא יום השביעי בשבוע. ועיין מהרש"א דביאר דדווקא הביאו כאן תיבות של ברכת כהנים, דברכה זו הוא שמירה מפני המזיקים. אבל א"כ קשה, דהא כל ברכת כהנים שמירה הוא מפני המזיקים, ולמה לא יאמרו דכל מספרי התיבות של ברכת כהנים יגינו מפני המזיקים, דיברכך לא יצטרף לרעה שהוא תיבה ראשונה של ברכת כהנים, וכן תיבת ה' שהיא שניה לא יצטרף וכו', וא"כ לא יהא שום חשש של זוגות, דהרי בברכת כהנים יש הרבה תיבות. ואולי יש לומר דבעינן שיגמרו כל הברכה של ברכת כהנים ורק אז יש בזה להגן מפני המזיקים. ומה דרבה ורב יוסף אמרו דגם ויחונך אינו מצטרף לרעה, דהם סברו דדי ברוב

תיבות של ברכת כהנים כדי להגן מפני המזיקים, ואביי ורבא עוד הקילו אפי' יותר מהם, דדי בחלק אחד של ברכת כהנים כדי להגן מפני המזיקים.

שכה. בגמ' נימא ליה אתון ואנא הא שבעה הוה עובדא עד מאה וחד פקע שידא. צריך ביאור דהרי כשאמר שבעה לכאורה שמיני כבר לא מצטרף, דהא לכו"ע שלום אין מצטרף לרעה, ואפי' אם יאמר לו שמונה אנחנו אינו מצטרף, וא"כ איך הגיעו עד למאה ואחד. ואפי' אם גם כרב חסדא לא סבירא להו, מ"מ כעולא דעשרה אין מצטרף לרעה מיהא בעינן שלא יצטרף, דעל עולא ודאי שלא מצינו חולק דמעשרה ואילך שיצטרף לרעה, וצ"ע.

שכו. בתוד"ה עשרה אין בהם, ולית ליה דרבא וכו'. היינו דתוס' עולה על הראיה שהביאו בגמ' מזה שבבית האבל תיקנו י' כוסות, דאם סבירא ליה כרבא אין ראיה כלל, דהא לרבא בבית האבל אין זוגות בעשרה, דהרי אחד מהם הוא לברהמ"ז והוא אין מצטרף לרעה, ולכך לא

חששו לזוגות, וממילא אפשר
עדיין לומר דבי' כן יש זוגות.

דף קי ע"ב

שכז. בגמ' אזיל חבקיה לדיקלא צווח
דיקלא ופקע הוא. מפשיטות
דברי הגמ' משמע דהגברא
קטילא הוא זה שפקע. ויש
בכתב יד גירסא דהשידא הוא
שפקע, וכמו לעיל בע"א. אבל
עיין במאירי שביאר דבאמת לא
היה כן ממש במציאות, אלא
דהוא טייעא אמר דאם היה זה
הגברא קטילא מחבק הדקל היה
הדקל צווח ופוקע הוא עצמו,
דהיינו שהדקל היה פוקע.

שכח. בגמ' כללא דמילתא כל שגמרו
בידי אדם אין בהן משום
זוגות. קשה דהא לעיל אמרו
דבכוסות יין כן חיישינן לזוגות,
ואפי' דגמרו בידי אדם, דהרי
האדם הוא הכותש הענבים
לעשותם יין. ועיין בתוס' רי"ד

דהקשה לו כן, ותירץ דיין שאני
כיון דהענבים ראויים לאכילה
גם בלא לעשותם יין, ולכן גם
כשעושה מהם יין עדיין יש בהם
משום זוגות, אבל בכרות
וכדומה שבלא לעשותם לחם
אינם ראויים לאכילה, לכן
נקראים על שם האדם הגומרם,
ולכך אין בהם משום זוגות.

שכט. בגמ' תרי קמא תכא וחד אתכא
מצטרפי חד אמקמי תכא ותרי
אתכא לא מצטרפין. היינו
משום דאלו שבתוך הסעודה
יותר חשיבות יש בהם דהם
קבועים בסעודה, ולכן אחד של
הסעודה מצטרך לשנים
הקודמים לו, כיון דהם רוב והוא
חד, אבל באחד קודם הסעודה,
דגם אין בו קביעות וגם אינו
רוב, ממילא אין מצטרפים אלו
שבסעודה אליו.